

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 071 облік і оподаткування
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
(назва програми)

на тему: Облік, аналіз та контроль стану та руху запасів

(на прикладі ТОВ «Телекарт-Прилад»)

(назва теми)

Виконавець:

студентка факультету ФМОІТ

Істратова Яна Олегівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к. е. н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Бойко Ольга Станіславівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА 2024

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ЗАПАСАМИ	6
1.1 Економічна сутність і роль запасів у виробництві. Класифікація і оцінка запасів в обліку підприємства	6
1.2 Нормативно-правова база обліку запасів на вітчизняних підприємствах	14
1.3 Проблемні питання обліку запасів за МСФЗ	17
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ДОСЛІДЖУВАНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	25
2.1 Економічна характеристика базового підприємства	25
2.2 Документальне оформлення руху запасів на підприємстві	29
2.3 Практика обліку запасів на базовому підприємстві	34
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ, КОНТРОЛЬ І НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	39
3.1 Мета, завдання і практика проведення внутрішнього контролю запасів на підприємстві	39
3.2 Аналіз ефективності використання запасів в системі управління виробничою діяльністю підприємства	45
3.3 Напрями удосконалення бухгалтерського обліку і аудиту запасів	53
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Виробничі запаси є основною складовою активів підприємства, що безпосередньо впливає на його фінансовий стан та результати діяльності. Їх значення важливе не лише у структурі майна підприємства, але й у складі витрат, оскільки саме виробничі запаси формують основу собівартості готової продукції. Через це підприємства зосереджують значну увагу на обліку, аналізі та аудиті виробничих запасів.

Для забезпечення ефективного використання виробничих запасів підприємство має здійснювати комплекс заходів, що включає виявлення, кількісне вимірювання та реалізацію виявлених заходів. Цей підхід вимагає систематичного обліку та аудиту, якісного аналізу рівня та динаміки забезпеченості, а також ефективності використання виробничих запасів. Актуальність цієї теми полягає у необхідності постійного моніторингу та оптимізації виробничих запасів для підвищення ефективності роботи підприємства та зниження витрат. Основними джерелами інформації для таких досліджень є дані бухгалтерської та фінансової звітності підприємства.

Актуальність теми полягає в тому, що ключові етапи процесу управління виробничими запасами складаються з: систематичного обліку та аудит виробничих запасів; аналізу рівня та динаміки забезпеченості виробничими запасами; оцінки ефективності використання виробничих запасів. Тому, систематичний підхід до обліку, аудиту та аналізу виробничих запасів дозволяє підприємству підвищити ефективність їх використання, знизити витрати та забезпечити стабільність виробничого процесу.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних і методичних питань обліку, аудиту та економічного аналізу виробничих запасів. Дослідження практичних аспектів організації обліку та аудиту запасів на підприємстві та, на основі проведених досліджень і аналізу,

запропонування конкретних напрямків для удосконалення організації обліку, аналізу і контролю виробничих запасів у ТОВ «Телекарт-Прилад».

Для досягнення визначеної мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- дослідити існуючі підходи щодо економічної сутності і ролі запасів у виробництві, їх класифікації і оцінки;
- вивчити нормативно-правову базу обліку запасів на вітчизняних підприємствах;
- дослідити проблемні питання обліку запасів за МСФЗ;
- провести економічну характеристику базового підприємства;
- вивчити документальне оформлення руху запасів на підприємстві;
- проаналізувати організацію практики обліку запасів на базовому підприємстві;
- дослідити мету, завдання і практику проведення внутрішнього контролю запасів на підприємстві;
- виконати економічний аналіз ефективності використання виробничих запасів на підприємстві;
- розробити і запропонувати напрями удосконалення бухгалтерського обліку і аудиту запасів.

Об'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі виступають процеси, що забезпечують ефективність обліку, аудиту і аналізу виробничих запасів.

Предметом дослідження роботи є теоретичні та практичні аспекти обліку та аудиту виробничих запасів у ТОВ «Телекарт-Прилад».

Методологічною основою дослідження в цій роботі є систематичний підхід до вивчення і оцінки запасів на підприємстві. Цей підхід включає в себе використання відповідних стандартів, методів і процедур, що дозволяють забезпечити точність і достовірність інформації про запаси, а також оцінити їх ефективність та фінансові наслідки для підприємства.

Методологічною основою дослідження в цій роботі є систематичний підхід до вивчення і оцінки запасів на підприємстві, а саме: вивчення виробничих запасів підприємства в контексті загальної системи управління підприємством і комплексний аналіз, що охоплює всі аспекти обліку, аналізу і аудиту запасів. Цей підхід включає використання відповідних стандартів, методів і процедур: методи обліку запасів (ФІФО, середньозваженої вартості тощо); аудиторські методи: використання методів внутрішнього і зовнішнього аудиту, інвентаризації, перевірки відповідності внутрішніх контролів.

Методологічна основа дослідження дозволяє забезпечити всебічний і точний аналіз виробничих запасів підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад». Використання систематичного підходу, відповідних стандартів, методів і процедур гарантує отримання достовірної інформації про запаси, що є необхідним для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Під час написання роботи, як **інформаційну базу** ми використовували наступні джерела: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Закон України «Про аудиторську діяльність», НП(С)БО 9 «Запаси», що регулює порядок оцінки та обліку запасів, інші релевантні НП(С)БО, які стосуються обліку та фінансової звітності; методичні вказівки щодо обліку запасів; Положення щодо проведення інвентаризації активів та зобов'язань; Інструкцію щодо заповнення та складання первинних документів для обліку запасів; Методичні вказівки та інструкції щодо оприбуткування та списання запасів; План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України.

Використання законодавчої та нормативної бази, а також методичних вказівок та інструкцій забезпечило точність і надійність інформації про виробничі запаси підприємства, що сприяє ефективному управлінню запасами і формуванню достовірної фінансової звітності.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ЗАПАСАМИ

1.1. Економічна сутність і роль запасів у виробництві. Класифікація і оцінка запасів в обліку підприємства

В умовах переходу до ринкової економіки стабільна робота підприємства базується на високій продуктивності праці, зниженні матеріаломісткості продукції та, відповідно, отриманні максимального прибутку. Оскільки виробничі запаси є основою будь-якого матеріального виробництва, важливу роль у підвищенні ефективності їх використання відіграє правильна організація бухгалтерського обліку та аналізу. Зростаючий темп суспільного виробництва і складність економічних зв'язків вимагають від обліку і аналізу орієнтації на отримання оперативної інформації про витрати, що дозволить керівникам на різних рівнях приймати своєчасні рішення при виникненні відхилень від норм.

Основною передумовою успішного здійснення виробничого процесу, який є ключовою частиною діяльності господарського суб'єкта, є наявність і раціональне використання виробничих запасів.

Безумовно, багато вчених провели значні дослідження щодо сутності та методики управління виробничими запасами на підприємствах та аналізували їх діяльність.

Сопко В. В. розкриває твердження запаси з боку накопичених ресурсів, що перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва. Фактично, вважає він, зміст тут зовсім інший, запаси - це сукупність матеріальних благ, вироблених невідомо для чого й кого, які навряд чи колись взагалі будуть використані за призначенням [25, с. 56].

Так, це одна з причин, чому дослідження сутності та методів управління виробничими запасами на підприємствах є настільки важливим. Заготовники, чи то держава, чи приватні компанії, мають свої власні

мотивації та інтереси у заготівлі запасів, які можуть не завжди відповідати потребам конкретних споживачів. Ефективне управління виробничими запасами передбачає розуміння цих процесів та розроблення стратегій, що дозволять забезпечити необхідний рівень запасів для виробництва або обслуговування без зайвого перевантаження або втрат.

Чаюн І. Ю., Бондар І. Ю. виділяють запаси, як матеріальні ресурси необхідні для забезпечення розширеного відтворення, обслуговування сфери нематеріального виробництва та задоволення потреб населення, які зберігаються на складах або в інших місцях з метою їх наступного використання [32, с. 44].

У підручниках з бухгалтерського обліку різні автори виділяють і дають визначення виробничим запасам: так, Бутинець Ф. Ф. під сутністю виробничих запасів розуміє все те, що завезено на склади підприємства і ще не вступило в першу стадію обробки, тобто частина сукупних запасів, призначених для виробничого споживання [2, с. 59].

Методологічні основи формування інформації про запаси в бухгалтерському обліку та її відображення у фінансовій звітності визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» (П(С)БО 9). Однак, при врахуванні запасів у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності також необхідно дотримуватися вимог інших П(С)БО.

Крім того, також слід враховувати Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Врахування цих вимог та інструкцій допомагає забезпечити правильне та зрозуміле відображення запасів у фінансовій звітності. Норми П(С)БО 9 застосовуються підприємствами всіх форм власності, крім бюджетних установ.

Згідно п.4 П(С)БО 9 [14, с.8-12] запаси це активи, які:

- утримуються для споживання при виробництві продукції, виконанні робіт та наданні послуг, а також при управлінні підприємством;

- знаходяться у процесі виробництва (НЗВ) з метою наступного продажу продукту виробництва;
- утримуються з метою подальшого продажу при умові звичайної діяльності.

Для цілей бухгалтерського обліку запаси включають:

- сировина, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб;
- незавершене виробництво у вигляді незакінчених обробкою і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів. Незавершене виробництво на підприємствах, що виконують роботи та надають послуги, складається з витрат на виконання незакінчених робіт (послуг), щодо яких підприємство ще не визнано доходу;
- готову продукцію, що виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом;
- товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу;
- малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року;
- поточні біологічні активи, а також сільськогосподарська продукція і продукція лісового господарства після її первісного визнання [14, с.8-12].

Запаси признаються активами тоді, коли існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, зв'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена.

До складу запасів включаються всі товарно-матеріальні цінності, якими підприємство володіє на певну дату, незалежно від місця їх знаходження. Одночасно на території, що належить підприємству, можуть знаходитись

предмети, що є власністю інших фізичних та юридичних осіб. Такі предмети не є запасами підприємства [32, 264с.]

На рис. 1.1 відображено, як запаси поділяються в середині групи.

Рис. 1.1 Класифікація запасів підприємства

Джерело: розроблено автором на підставі [32, 264с.]

Оцінка виробничих запасів безпосередньо пов'язано з визначенням собівартості продукції. У бухгалтерському обліку оцінка виробничих запасів можлива: за первісною вартістю, за чисто реалізаційною вартістю, за справедливою вартістю та за балансовою (обліковою) вартістю.

Первісна вартість - це сума фактичних витрат на придбання або виготовлення виробничих запасів.

Чисто реалізаційна вартість - це очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізації.

Справедлива вартість - це сума, за якою можна обміняти актив чи погасити заборгованість по операції між проінформованими, зацікавленими і незалежними сторонами.

Балансова (облікова вартість) - це вартість запасів за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чисто реалізаційною [25, с.8-12]

В міжнародній практиці запаси оцінюються: за первісною вартістю, за відновною вартістю, за чисто реалізаційною вартістю; за приведеною вартістю. [7, с.288]

Оцінку виробничих запасів слід розглядати за етапами їх руху на підприємстві: при надходженні, при вибутті та на дату складання балансу.

Порядок оцінки запасів залежить від багатьох факторів, основних з яких є обране підприємством система обліку запасів. Для відображення запасів та одержання інформації про їх наявність та рух підприємства можуть застосовувати системи постійного (яка характерна для базового підприємства) чи періодичного обліку, обумовивши своє рішення в наказі про облікову політику.

Виробничі запаси, що надходять на підприємство зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Формування первісної вартості виробничих запасів залежить від джерела надходження.

При придбанні виробничих запасів у сторонніх підприємств (постачальників) вони зараховуються за первісною вартістю, яка включає в себе:

- суми, що сплачуються згідно з договором поставки;
- суми, що сплачуються за інформаційні, посередницькі та інші подібні послуги у зв'язку з пошуком і придбанням запасів;
- суми ввізного мита;

- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємством;
- затрати на заготівлю;
- вантажно-розвантажувальні роботи;
- транспортування запасів до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування та відсотки за комерційний кредит постачальників;
- інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні до використання.

При виготовленні виробничих запасів вони зараховуються за первісною вартістю, яка визначається сумами прямих та непрямих витрат на їх виготовлення (прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші прямі витрати та загально виробничі витрати).

При внесенні виробничих запасів до статутного капіталу та при безоплатному одержанні вони зараховуються за первісною вартістю, яка визначається як справедлива вартість.

При придбанні виробничих запасів через обмін на подібний актив вони зараховуються за первісною вартістю, яка визначається як балансова вартість. Якщо вона перевищує їх справедливую вартість, то вартістю запасів визначається їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду.

При придбанні виробничих запасів через обмін на неподібний актив вони зараховуються за первісною вартістю, яка дорівнює справедливій вартості запасів, збільшених (зменшених) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана в процесі обміну.

В умовах ринкової економіки ціни на виробничі запаси часто змінюються під впливом чинників попиту і пропозиції. Підприємство одержує запаси впродовж звітного періоду багато разів за різними

договірними цінами. Постає питання оцінки витрачених запасів та їх залишку на кінець звітного періоду.

При відпуску виробничих запасів у виробництво, продажу та іншому вибутті їх оцінка здійснюється за одним з таких методів:

- ідентифікованої собівартості;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- нормативних затрат, ціни продажу.

Не виключається одночасне застосування одразу декількох методів оцінки лише з одним обмеженням: для всіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, що мають однакове призначення та однакові умови використання, застосовується тільки один з методів.

Метод ідентифікованої собівартості передбачає, що оцінка виробничих запасів проводиться з їх фактичною собівартістю. Але в результаті використання даного методу однакові запаси обліковуються за різною вартістю, що не завжди зручно. Цей метод застосовується до запасів, які відпускаються, та послуг, що виконуються для спеціальних замовлень і проектів, а також запасів, які не замінюють один одного.

Метод середньозваженої собівартості передбачає, що оцінка виробничих запасів проводиться по кожній одиниці запасів виходячи з середніх цін. Середня вартість одиниці товару визначається діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок періоду і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок періоду і одержаних у звітному місяці запасів. Цей метод оцінки виробничих запасів дає більш об'єктивну оцінку наявності та руху запасів, проте не забезпечує достатній контроль за правильністю їх списання на витрати виробництва. Застосовується цей метод для взаємозамінних запасів.

Метод ФІФО (першими відпускаються запаси, що надійшли раніше) передбачає, що запасів при їх відпуску оцінюються за цінами перших надходжень, а залишок за цінами останніх надходжень. Цей метод оцінки

виробничих запасів простий, систематичний і об'єктивний, запобігає маніпулюванню прибутком, забезпечує відображення в балансі суми запасів, яка збігається з поточною ринковою вартістю. Але він не виправдовує себе в умовах високої інфляції, що призводить до завищення вартості залишків запасів, заниження собівартості продукції та завищення результатів від реалізації прибуток підприємства. Цей метод застосовується для таких запасів, як : фрукти, овочі та інші продукти харчування.

Метод нормативних затрат полягає у застосувань норм витрат на одиницю продукції, що встановлені підприємством з урахуванням нормативних рівнів використання запасів, виробничих потужностей та діючих цін. Цей метод оцінки виробничих запасів складний і застосовується досить рідко.

Метод ціни продажу базується на застосуванні середнього відсотку торгівельної націнки товарів. Собівартість товарів визначається як різниця між продажною (роздрібною) вартістю реалізації товарів і сумою торгівельної націнки на ці товари. Сума торгівельної націнки на реалізовані товари визначається як добуток продажної вартості реалізованих товарів і середнього відсотку торгівельної націнки. Середній відсоток торгівельної націнки визначається діленням суми залишку торгівельних націнок на початок звітного місяця і торгівельних націнок у продажній вартості одержаних у звітному місяці товарів на суму продажної вартості залишку товарів на кінець звітного місяця та продажної вартості проданих у звітному місяці товарів. Цей метод використовується торгівельними підприємствами. [24, с.15-21]

Отже, кожен із перерахованих методів має свої переваги та недоліки. Оскільки фінансовий облік спрямований на представлення результатів діяльності підприємства якомога привабливішими для користувачів, варто обирати той метод, який максимізує прибуток. Це сприятиме залученню інвестицій, збільшенню оборотних коштів, що в кінцевому результаті

дозволить отримати більші прибутки та покращити фінансовий стан підприємства.

Вітчизняні науковці та практики з обліку засвідчують, що процес обліку використання виробничих запасів є складним і трудомістким. Це може призводити до різних недоліків на підприємствах, а в окремих випадках – до запускеності системи обліку, що призводить до значних втрат запасів. Ця ситуація підтверджує, що до цього часу залишається низка важливих питань, які ще не були вирішені у сфері розробки науково-обґрунтованої системи обліку використання виробничих запасів.

1.2. Нормативно-правова база обліку запасів на вітчизняних підприємствах

В Україні облік запасів регулюється на основі таких законодавчих актів:

1. Податковий кодекс України. Податковий кодекс України встановлює правила оподаткування та податкову базу, яка може включати в себе облік запасів. Хоча Податковий кодекс не містить безпосередніх вказівок щодо обліку запасів, він встановлює вимоги до ведення обліку та складання фінансової звітності, яка включає інформацію про запаси [11].

Податковий кодекс встановлює вимоги щодо визначення вартості запасів для податкових цілей. Наприклад, у разі використання методу вартості виробництва, кодекс може вимагати включення вартості праці, матеріалів, витрат на виробництво тощо.

Стосовно податкових зобов'язань, то Податковий кодекс визначає, які податки та збори повинні бути сплачені з запасів. Наприклад, підприємство може бути зобов'язане сплатити податок на додану вартість (ПДВ) за продаж запасів або податок на прибуток від реалізації запасів.

Податковий кодекс встановлює правила щодо списання запасів, включаючи вимоги щодо визнання списання витратами та його впливу на

оподатковування. Податковий кодекс може містити положення про специфічні види списання, наприклад, списання за відсутністю, фізичне знищення, застарілість тощо. Щодо податкової звітності, то Податковий кодекс встановлює правила щодо подання податкової звітності, включаючи відомості про запаси. Підприємство зобов'язане подавати різні податкові декларації або звіти, в яких необхідно відображати інформацію про запаси, таку як їх вартість, обсяги, рух тощо.

Податковий кодекс України має прямий вплив на облік запасів і вимагає від підприємств дотримання встановлених норм та вимог. Правильний облік запасів згідно з податковим законодавством допомагає уникнути податкових ризиків, забезпечити точність і достовірність фінансової звітності та виконувати вимоги податкових органів.

Крім того, Податковий кодекс містить окремі статті, що стосуються оподаткування операцій з запасами, таких як статті, які визначають правила оподаткування прибутку від реалізації товарів або матеріалів, що входять до складу запасів. Таким чином, хоча Податковий кодекс не регламентує облік запасів напряду, він визначає правила оподаткування, які можуть враховувати результати такого обліку.

2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність». Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» встановлює загальні принципи бухгалтерського обліку, включаючи облік запасів [19]. Цей закон є основним документом, що регулює порядок проведення бухгалтерського обліку в Україні та встановлює вимоги до складання фінансової звітності. Він містить норми, які стосуються обліку різних активів, включаючи запаси, і визначає правила їх обліку та оцінки.

3. Національні стандарти бухгалтерського обліку (П(С)БО) України, зокрема стандарт П(С)БО 9 «Запаси», регламентують облік запасів. Цей стандарт встановлює вимоги до обліку і оцінки запасів, включаючи методи їх оцінки, порядок відображення в бухгалтерському обліку та правила здійснення інвентаризації запасів [14].

У стандарті П(С)БО 9 «Запаси» визначені такі основні положення:

1. Методи обліку запасів (методи списання запасів, середньозважений метод, фіфо, нормативний).
2. Порядок визначення вартості запасів (наприклад, на основі вартості придбання, виробничої вартості, або ринкової вартості).
3. Вимоги щодо розкриття цієї інформації в фінансовій звітності.
4. Правила щодо визнання і списання заборгованості за запасами.

Отже, стандарт П(С)БО 9 «Запаси» надає детальні вказівки щодо обліку запасів та забезпечує однорідність у веденні бухгалтерського обліку цього виду активів.

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій» а також Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Цей документ встановлює рахунки обліку запасів та вимоги до їх використання в бухгалтерському обліку [4].

5. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань від 02.09.2014 року № 879 в Україні визначає порядок проведення інвентаризації, включаючи інвентаризацію виробничих запасів [17]. Цей документ встановлює загальні принципи та правила, які підприємства повинні дотримуватися при проведенні інвентаризації своїх активів та зобов'язань.

Раціональне ведення обліку, оподаткування та контролю операцій з виробничими запасами має важливе значення для успішного розвитку та ефективного функціонування підприємства. Організований облік виробничих запасів допомагає забезпечити підприємству належний контроль за їх кількістю, якістю і вартістю.

Таким чином, мета нормативно-правової бази обліку запасів на вітчизняних підприємствах полягає у забезпеченні системності, точності та достовірності обліку цього важливого компонента активів. А, саме:

1. Встановлення стандартів та правил обліку: Нормативно-правова база визначає методи та процедури обліку запасів, встановлює стандарти бухгалтерського обліку, які забезпечують єдність підходів до обліку та розкриття інформації у фінансовій звітності.

2. Забезпечення контролю та відповідності: Нормативно-правова база регулює процеси контролю за обліком запасів, а також встановлює вимоги щодо відповідності обліку запасів законодавству, що сприяє уникненню недоліків та порушень.

3. Забезпечення інформаційної прозорості: Вона гарантує, що інформація про обсяги, вартість та якість запасів є достовірною та відображена у фінансовій звітності відповідно до встановлених стандартів.

4. Захист інтересів сторін: Нормативно-правова база має за мету захистити інтереси різних сторін, які можуть бути зацікавлені в інформації про запаси, включаючи інвесторів, кредиторів, урядові органи та інших зацікавлених сторін.

1.3. Проблемні питання обліку запасів за МСФЗ

В умовах переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності та повної інтеграції національної системи бухгалтерського обліку в європейський законодавчий простір актуалізується питання нормативного регулювання всіх об'єктів бухгалтерського обліку. Це стосується також бухгалтерського обліку виробничих запасів. Невідповідність окремих положень чинних нормативних актів, що регулюють бухгалтерський облік і контроль виробничих запасів, неузгодженість окремих норм П(С)БО та МСФЗ щодо порядку оцінки виробничих запасів, відсутність галузевого регулювання їх бухгалтерського відображення призводить до зменшення

достовірності у забезпеченні інформаційних потреб користувачів для прийняття рішень.

Виробничі запаси традиційно є предметом економічних досліджень. Проблеми нормативного регулювання їх бухгалтерського обліку неодноразово піднімалися в дослідженнях провідних вчених, зокрема Голова С. Ф., Осницької Н. А., Майданевича П. Н. та Емцовой М. С. [3; 6; 9] та ін. Проте не применшуючи внесок зазначених вчених в теорію та методику бухгалтерського обліку виробничих запасів, невирішеним залишається порядок нормативного регулювання бухгалтерського обліку запасів

Методичний підхід до бухгалтерського обліку виробничих запасів регулюється П(С)БО 9 «Запаси», який визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності. Основні вимоги до бухгалтерського обліку виробничих запасів розкриваються за допомогою структури П(С)БО 9 [14]

Вимоги П(С)БО 9 «Запаси» регулюють питання методологічного наповнення бухгалтерського обліку виробничих запасів. Проте, залишаються невирішеними ряд питань, що створюють методичну неузгодженість на практиці. Зокрема відсутній порядок бухгалтерського обліку виробничих запасів, що не використовуються у господарській діяльності підприємства більше одного року та не можуть бути реалізовані, у зв'язку з відсутністю попиту на них; не врегульовано бухгалтерський облік виробничих запасів, які надійшли безоплатно та не використовуються в господарській діяльності, а, отже, не підпадають під критерій тих, що приносять економічну вигоду; не уточнено, яким чином обліковувати такий об'єкт виробничих запасів як тара: зворотна тара та обладнання; у складі яких складових виробничих запасів відображати зворотні відходи; вибір оптимального методу оцінки виробничих запасів при надходженні і вибутті; порядок визнання витрат щодо зберігання запасів та витрат на підвищення якості виробничих запасів тощо. Ці моменти не обумовлені і в методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку запасів.

Особливістю МСФЗ є те, що вони носять загальний характер і не виключають національних особливостей бухгалтерського обліку країн, що їх використовують, тому розширюють варіативність визнання та оцінки об'єктів бухгалтерського обліку, а також направлені на надання більшої свободи при розкритті інформації про господарську діяльність, що ґрунтується на застосуванні професійного судження [7].

Як зазначає проф. С. Ф. Голов: «для забезпечення диференціації фінансової звітності та задоволення вимог різних користувачів необхідно відмовитися від жорстких форм фінансової звітності з обов'язковими кодами рядків і доцільно врахувати досвід ЄС, зберегти лише загальну структуру фінансових звітів і мінімальні вимоги до розкриття інформації» [3, с. 32]. Дійсно, МСФЗ має варіативний характер щодо порядку визнання та оцінки виробничих запасів та встановлює вимоги до інформації про них, яка повинна бути наведена у фінансових звітах

Проблемні питання обліку запасів за МСФЗ (Міжнародні стандарти фінансової звітності) включають такі аспекти [7]:

1. Оцінка вартості запасів: Вирішення питання щодо методів оцінки вартості запасів, таких як FIFO (першим прийшов, першим вийшов), LIFO (останній прийшов, першим вийшов) або середньозважена вартість, та визначення, який метод є найбільш відповідним для конкретного підприємства.

2. Розкриття інформації: Визначення обсягу та форми розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності, включаючи деталізацію за видами запасів, методами оцінки та ризиками, пов'язаними зі змінами вартості запасів.

3. Облік застарілих або необроблених запасів: Вирішення питання щодо того, як обліковувати та оцінювати запаси, які застаріли або втратили свою ринкову цінність, а також як вони відображаються у фінансовій звітності.

4. Облік витрат на запаси: Визначення, які витрати можна включити до вартості запасів (наприклад, витрати на транспортування, обробку та зберігання) і як вони повинні бути амортизовані чи відображені у фінансовій звітності.

5. Ризики та збитки: Оцінка ризиків, пов'язаних зі зменшенням вартості запасів, та визначення необхідних резервів для можливих збитків.

Порівняльний аналіз П(С)БО (Положень (стандартів) бухгалтерського обліку України) та МСФЗ (Міжнародних стандартів фінансової звітності) показує багато спільного у методичних підходах до обліку виробничих запасів. Проте, існують суттєві відмінності між цими стандартами, серед яких обмеження сфери застосування є однією з ключових.

Загальним між П(С)БО та МСФЗ є: визнання та оцінка запасів, а також методи оцінки запасів.

1. Визнання та оцінка запасів передбачає те, що обидва стандарти передбачають визнання запасів на балансі за їх первісною вартістю. Первісна вартість включає вартість придбання, витрати на доставку та інші витрати, необхідні для приведення запасів у стан, придатний для використання чи продажу.

2. Стосовно методів оцінки запасів, то П(С)БО і МСФЗ дозволяють використовувати методи FIFO (перший прийшов – перший пішов) та середньозважену вартість для оцінки запасів. Використання методу специфічної ідентифікації є обов'язковим, якщо запаси не є взаємозамінними або призначені для конкретних проєктів.

Окрім загальних підходів у методології обліку запасів, є і відмінності між П(С)БО та МСФЗ, а саме: сфера застосування стандартів; методи обліку та розкриття інформації; переоцінка запасів.

1. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку України застосовуються всіма підприємствами, що ведуть бухгалтерський облік на території України, за винятком тих, хто зобов'язаний застосовувати МСФЗ. Міжнародні стандарти фінансової звітності застосовуються здебільшого

великими компаніями, транснаціональними корпораціями та компаніями, чії акції торгуються на міжнародних фондових біржах. МСФЗ також використовуються в міжнародній практиці для фінансової звітності.

2. Стосовно методів обліку та розкриття інформації, то при застосуванні МСФЗ: застосовують більш деталізовані вимоги щодо розкриття інформації про запаси у фінансовій звітності. Наприклад, за МСФЗ 2 «Запаси» необхідно розкривати метод оцінки запасів, обсяг запасів, суму витрат на запаси, які визнані у складі собівартості проданих товарів, та іншу важливу інформацію. При застосуванні на підприємстві для ведення обліку П(С)БО, менш деталізовані вимоги до розкриття інформації про запаси. Наприклад, П(С)БО 9 «Запаси» містить загальні вимоги до розкриття вартості запасів, але не вимагає такої деталізації, як МСФЗ.

3. Щодо відмінностей у переоцінці запасів, то застосовуючи МСФЗ на підприємстві - переоцінка запасів до чистої вартості реалізації є обов'язковою, якщо їх вартість знизилась нижче первісної вартості. Згідно П(С)БО, також передбачено переоцінку запасів, але підходи до визначення чистої вартості реалізації можуть відрізнятися від МСФЗ.

Отже, хоча методичні підходи до бухгалтерського обліку виробничих запасів за П(С)БО та МСФЗ є подібними, суттєві відмінності у сфері застосування, вимогах до розкриття інформації та деталізації оцінки запасів залишаються важливими аспектами, які варто враховувати при аналізі та порівнянні цих стандартів.

Згідно з МСФЗ, міжнародні стандарти фінансової звітності застосовуються всіма підприємствами, організаціями та установами, незалежно від їх форми власності та способу утворення. На відміну від цього, П(С)БО не поширюється на бухгалтерський облік бюджетних установ. Це обґрунтовано, оскільки система бухгалтерського обліку бюджетних установ має свої особливості, включаючи порядок їх функціонування та мету діяльності.

Існують певні відмінності у деталізації складових запасів, зокрема відповідно до п. 6 П(С)БО 9 «Запаси» для цілей бухгалтерського обліку запаси включають:

- сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб;

- незавершене виробництво у вигляді не закінчених обробкою і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів. Незавершене виробництво на підприємствах, що виконують роботи та надають послуги, складається з витрат на виконання незакінчених робіт (послуг), щодо яких підприємством ще не визнано доходу;

- готову продукцію, що виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом;

- товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу;

- малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року;

- поточні біологічні активи, якщо вони оцінюються за цим П(С)БО 9 «Запаси», а також сільськогосподарська продукція і продукція лісового господарства після її первісного визнання.

Вимоги п. 37 МСФЗ 2 «Запаси» визначають загальну класифікацію запасів, зокрема до них включаються товари, виробничі запаси, виробничі допоміжні матеріали, матеріали, незавершене виробництво та готова продукція.

Отже, національні стандарти надають більш детальний перелік компонентів, які входять до складу запасів, що спрощує процес віднесення їх до виробничих запасів. Відсутність такої деталізації в МСФЗ пояснюється

тим, що ці стандарти мають більш загальний характер і не враховують особливостей обліку в окремих країнах.

При розкритті інформації у фінансовій звітності існують значні відмінності в деталізації даних про виробничі запаси. Відповідно до вимог МСФЗ, підприємства повинні надавати інформацію про суму запасів, визнаних витратами протягом звітного періоду. У національних стандартах такої вимоги немає. Ми вважаємо, що така інформація є важливою для відображення стану і результатів господарської діяльності підприємств, особливо в промисловості.

При переоцінці виробничих запасів за нормами П(С)БО розкривається лише сума збільшення чистої вартості реалізації запасів, які були попередньо уцінені. МСФЗ, окрім цього, вимагають надавати інформацію про суми уцінки запасів у звітному періоді, а також описувати обставини або події, що призвели до дооцінки виробничих запасів, які раніше були уцінені. Таким чином, МСФЗ, які надають більше свободи у веденні бухгалтерського обліку та базуються на професійному судженні бухгалтерів, вимагають розкриття більшої кількості інформації про виробничі запаси порівняно з національними стандартами.

Таким чином, методичний підхід до бухгалтерського обліку запасів за міжнародними та національними стандартами є майже однаковим. Для повної гармонізації цих стандартів необхідно уточнити питання щодо деталізації інформації, яка розкривається у фінансових звітах про запаси. Хоча чинне законодавство врегульовує майже всі аспекти бухгалтерського обліку виробничих запасів, залишається низка невирішених питань, що виникають у практичній діяльності підприємств (наприклад, облік тари, безоплатно отриманих запасів, що не використовуються, тощо), і їх вирішення потребує подальших досліджень.

Висновки до розділу 1

1. Виробничі запаси є частиною оборотних активів організації, і їх обсяги, придбання та використання безпосередньо впливають на безперервність виробничого процесу. Вони складають значну частку собівартості продукції. Тому, правильний облік виробничих запасів забезпечує своєчасний контроль за їх використанням.

Економічна сутність запасів полягає в їх ролі в управлінні оборотними активами підприємства та забезпеченні безперебійності виробничих процесів і задоволенні потреб споживачів. Запаси представляють собою матеріальні або нематеріальні активи, які зберігаються підприємством для подальшого використання або продажу.

Управління запасами є ключовим елементом ефективного управління підприємством, оскільки неправильне планування та контроль запасів можуть спричинити зайві витрати, дефіцит товарів, виробничі простої або незадоволеність споживачів.

2. В Україні бухгалтерський облік запасів регулюється законодавчими актами, які спільно визначають правила та принципи їх обліку. Методичний підхід до бухгалтерського обліку виробничих запасів регулюється П(С)БО 9 «Запаси», який визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності.

3. На підприємствах можуть виникати проблеми з обліком запасів через різноманітні фактори, що створюють виклики як для бухгалтерів, так і для керівництва. Серед них: визначення справедливої вартості запасів; класифікація запасів; контроль за рухом запасів; методи оцінки запасів; планування та управління запасами; вплив податкового законодавства. Вирішення цих проблемних питань вимагає уважності, аналізу та використання відповідних методів та стратегій управління запасами.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ДОСЛІДЖУВАНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Економічна характеристика базового підприємства

Підприємство ТОВ «Телекарт-Прилад» ми обрали для бакалаврського дослідження, тому що воно має потенціал для цікавого аналізу, особливо для дослідження його систему управління запасами та інших аспектів ведення обліку.

ТОВ «Телекарт-Прилад» займається виробництвом сучасних цифрових засобів зв'язку для силових структур і продукції енергетичного сектора. Їхні технологічні прилади використовуються в різних силових структурах, таких як військові підрозділи, поліція, пожежники, а також в енергетичному секторі. Це важлива галузь, де новітні технології можуть мати велике значення для забезпечення безпеки та ефективності роботи (додаток А, Б, К).

Продукція ТОВ «Телекарт-Прилад» охоплює широкий асортимент цифрових пристроїв, включаючи сучасні комунікаційні системи, радіо- та радіорелейні засоби зв'язку, спеціальне обладнання для передачі та обробки даних, системи безпеки та контролю, а також системи моніторингу та керування. Ці пристрої необхідні для забезпечення ефективної роботи силових структур та енергетичних підприємств.

Компанія ТОВ «Телекарт-Прилад» зосереджена на виробництві якісної продукції, використовуючи передові технології та інноваційні рішення. Вона має власні дослідницькі та розробницькі відділи, які займаються проектуванням нових пристроїв та вдосконаленням існуючих моделей.

Бухгалтерська діяльність та формування фінансової звітності підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад» ґрунтуються на нормативно-правовій базі України, яка включає в себе законодавство, нормативні акти та стандарти бухгалтерського обліку.

Україна має різноманітну нормативно-правову базу, що регулює бухгалтерську діяльність. Основним документом є Податковий кодекс України, який встановлює загальні принципи обліку, оподаткування та звітності. Крім того, існує Закон про бухгалтерський облік, де містяться правила та принципи бухгалтерського обліку, а також визначається порядок складання фінансової звітності.

Для ТОВ «Телекарт-Прилад» важливим внутрішнім документом є Наказ про облікову політику. Цей наказ визначає специфіку бухгалтерського обліку, принципи визнання та оцінки елементів фінансової звітності, а також порядок складання та представлення фінансової звітності. Облікова політика підприємства повинна відповідати вимогам нормативно-правової бази та забезпечувати об'єктивне відображення фінансової ситуації підприємства.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Телекарт-Прилад» є юридичною особою згідно з українським законодавством. Це означає, що власники підприємства несуть обмежену відповідальність за зобов'язаннями підприємства, яка обмежена до внесених ними вкладів у статутний капітал.

Як юридична особа, ТОВ «Телекарт-Прилад» має самостійний баланс. Це означає, що підприємство веде окремий облік своїх активів, пасивів, доходів і витрат. Такий підхід дозволяє відокремити фінансові операції підприємства від особистих фінансів його учасників (додатки В, Г, Д, Е).

Підприємство зареєстроване у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців з ідентифікаційним номером ІКЮО 13881657. Воно має розрахунковий рахунок в Ощадбанку АППБ «Аваль» з кодом ЄДРПОУ: 13881657. Підприємство є платником податку на додану вартість з 1997 року. Його ідентифікаційний податковий номер становить ІПН 138816515010. Крім того, підприємство зареєстроване в державних органах статистики і регулярно подає статистичну звітність (додаток Б, В).

До складу підприємства входять такі структурні підрозділи:

Структурні підрозділи підприємства:

1. Приладобудівний завод. Займає площу 34500 кв.м. та складається з 9 виробничих та адміністративних корпусів. На ньому працює 450 співробітників.

2. Спеціальне конструкторсько-технологічне бюро (СКТБ). Це важливий підрозділ ТОВ «Телекарт-Прилад», який спеціалізується на розробці, впровадженні у серійне виробництво та тестуванні нових продуктів, включаючи програмні рішення.

3. Департамент продажу і маркетингу є ключовим відділом в ТОВ «Телекарт-Прилад». Він відповідає за реалізацію продукції підприємства та її успішне впровадження на ринку. Цей відділ активно співпрацює з іншими підрозділами, такими як відділи розробки, виробництва та логістики, з метою забезпечення ефективної взаємодії всієї компанії та досягнення стратегічних цілей.

4. Сервісний центр у ТОВ «Телекарт-Прилад» відіграє ключову роль і займається гарантійним та післягарантійним обслуговуванням продукції, а також забезпечує надання послуг з налаштування та ремонту. Він стежить за високою якістю обслуговування, сприяючи збереженню задоволення клієнтів та підтримці репутації підприємства. Взаємодія з клієнтами та іншими підрозділами дозволяє ефективно вирішувати проблеми та гарантує високу якість продукції та обслуговування.

У таблиці 2.1 надані загальні економічні показники господарської діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад», показники розраховані на підставі даних інформації фінансової звітності (додатки В, Г, Д, Е, Ж, И)

Показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад»

№	Показники	Роки			Відхилення	
		2021	2022	2023	(+,-)	2023 рік у % до 2021 року
1	2	3	4	5	6	7
1	Чистий дохід від реалізації продукції	495825	618713	998982	+503157	201,48
2	Валовий прибуток (збиток)	50385	88232	188860	+138475	374,83
3	Чистий прибуток (збиток)	5960	31754	105221	+99261	1765,45
4	Середньооблікова чисельність працівників	487	454	498	+11	102,26
5	Середньорічна вартість: - необоротних активів	34580,5	33434,5	45389,5	+10809	131,26
6	- оборотних активів	333078,5	350815	755842	+422763,5	226,93
7	Коефіцієнт віддачі основних засобів	16,60	21,83	27,75	+11,15	167,15
8	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,49	1,76	1,32	-0,17	88,79
9	Продуктивність праці	1018,12	1362,80	2005,99	+987,87	197,03
10	Рентабельність продукції	10,16	14,26	18,91	+8,74	186,04

Джерело: розрахунки проведені автором за інформацією фінансової звітності підприємства (додатки В, Г, Д, Е, Ж, И)

Аналіз основних економічних показників дозволяє зробити висновок, що ТОВ «Телекарт-Прилад» веде активну, економічну, прибуткову діяльність. Чистий прибуток підприємства у 2023 році склав 105221 тис. грн., що на + 99261 тис. грн. більше, чим у 2021 році. Це пов'язано із збільшенням

асортименту продукції, відповідно і збільшенням виручки від реалізації на + 503157 тис. грн. у 2023 році у порівнянні із 2021 роком.

На підприємстві відбулося оновлення основних засобів, за рахунок придбання нового обладнання на +10809 тис.грн у 2023 році у порівнянні із 2021 роком. Про ефективне використання матеріальних і трудових ресурсів свідчить те, що у 2023 році у порівнянні із 2021 роком збільшилися показники продуктивності праці і рентабельності продукції.

Продуктивність праці зросла на + 988 тис. грн. за рахунок збільшення виручки від реалізації на +503157 тис. грн. Чисельність працівників зросла лише на 11 осіб упродовж 2021-2023 років. Рентабельність продукції у 2023 році зросла майже у двічі з 10,16% у 2021 році до 18,91% у 2021 році.

Зменшення постійних витрат, що не входять до собівартості продукції дозволить підприємству зменшити виробничу собівартість продукції і збільшити рентабельність одиниці продукції.

2.2. Документальне оформлення руху запасів на підприємстві

Ефективне управління виробничими запасами передбачає систематичний та оперативний облік їх надходження і використання. Це означає постійний контроль і постійне вдосконалення процесу обліку на кожному етапі - від приймання до використання запасів. Це дозволяє забезпечити надійність інформації про надходження, використання та переміщення запасів всередині підприємства, а також забезпечити дотримання встановлених норм та лімітів.

Господарські операції, пов'язані з рухом виробничих запасів, відображаються у бухгалтерському обліку шляхом систематичного та неперервного документування. Документування - це процес первинного реєстрування та реєстрації господарських операцій у спеціальних первинних документах. Це є початковим етапом бухгалтерського обліку, без якого неможливе подальше ведення обліку. Кожна операція з рухом виробничих

запасів документується за допомогою спеціальних форм, які заповнюються з дотриманням визначених правил, надаючи їм юридичну силу. Якість оформлення цих документів впливає на повноту та достовірність облікових даних і звітності. Відповідальність за своєчасну підготовку та правильність документів несуть особи, що їх складають та підписують.

Бухгалтерський облік спрямований на забезпечення контролю за залишками, надходженням і використанням виробничих запасів на складі, що відіграє ключову роль у збереженні власності підприємства. Процес документування надходження, наявності і витрачання матеріальних ресурсів є відповідальним і важливим, оскільки має забезпечити необхідну інформацію для обліку, контролю та оперативного управління рухом матеріальних цінностей.

В ТОВ «Телекарт-Прилад» правильна та раціональна організація обліку запасів забезпечується завдяки чіткій системі документообігу. Усі операції, пов'язані з надходженням, переміщенням і відпуском матеріальних цінностей, обов'язково оформляються первинними документами. (додаток Р).

Документування господарських операцій з придбання виробничих запасів в ТОВ «Телекарт-Прилад» відбувається в такій послідовності:

1. Укладається договір між покупцем і постачальником.
2. Постачальник виставляє покупцю рахунок-фактуру, що підтверджує узгодження умов.
3. Покупець оплачує виробничі запаси на підставі рахунку-фактури та формує платіжні доручення.
4. Проводиться контроль оплати банком на основі банківської виписки (додаток Ф).
5. Постачальник складає податкову накладну, що становить підставу для податкового кредиту з ПДВ для покупця.
6. При надходженні виробничих запасів покупець оформлює прибуткову накладну (додатки Л, М, Н), яка супроводжується копією видаткової накладної постачальника.

7. Складський документ - прибутковий ордер - оформляється під час оприбуткування запасів на складі.

8. Для оперативного обліку руху виробничих запасів використовується картка складського обліку, яка створюється для кожного виду запасів в бухгалтерії.

У ТОВ «Телекарт-Прилад» всі розрахункові документи на отримані матеріали, такі як рахунки, рахунки-фактури і т. д., разом з відповідними додатками до них (специфікаціями, сертифікатами якості та іншими), направляються до бухгалтерії. Там вони реєструються, і кожному рахунку надається порядковий номер.

Після реєстрації в бухгалтерії розрахункові документи разом з додатками передаються у відділ логістики. Відділ логістики підтверджує прийняття матеріалів та проставляє відповідні позначки у реєстрах. Після цього розрахункові документи повертаються щоденно до бухгалтерії.

Зареєстровані копії розрахункових та інших документів, разом із специфікаціями, сертифікатами якості та іншою документацією, передаються для приймання та оприбуткування матеріалів.

У ТОВ «Телекарт-Прилад» вантажі, які доставляє уповноважена особа, здаються на склад за розпискою завідувача складом (комірника) на квитанції транспортного документу постачальника (товарно-транспортній накладній). Систематичний контроль за своєчасним оприбуткуванням прибулих вантажів в ТОВ «Телекарт-Прилад» здійснюють відділ логістики та бухгалтерія на підставі прибуткових документів. Організація цього контролю визначена самостійно досліджуванім підприємством з урахуванням специфіки його виробничої діяльності. Відділ логістики проводить систематичні спостереження та оперативний контроль за вантажами, які перебувають у дорозі.

Для отримання запасів із складу постачальника чи транспортної організації уповноважена особа підприємства, яка має відповідні повноваження, такі як письмовий договір, довіреність або інший акт,

підтвердження від юридичної особи тощо, проводить оприбуткування.

Якщо відсутні розбіжності в кількості та якості, запаси фіксуються на складі шляхом проставлення штампа безпосередньо на документі постачальника або за допомогою виписування прибуткового ордера (фінансовий документ № М-4). Прибуткові ордери складаються на фактично отриману кількість цінностей. Щодо численних однорідних вантажів, які надходять від того ж постачальника кілька разів протягом дня, можна скласти прибуткові ордери за весь день.

Відпуск сировини, матеріалів, конструкцій, деталей, палива та напівфабрикатів у ТОВ «Телекарт-Прилад» означає їх використання безпосередньо для виробництва продукції. Ці матеріальні цінності розподіляються у виробництві за вагою, обсягом або підрахунком відповідно до заздалегідь встановлених нормативів витрат, що базуються на попередньо визначених лімітах.

У ТОВ «Телекарт-Прилад» основними документами, які реєструють відпуск матеріалів зі складу до виробництва та їх внутрішнє переміщення, є лімітно-забірні карти, акти-вимоги на заміну (додатковий відпуск) матеріалів і накладні на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів.

У ТОВ «Телекарт-Прилад» лімітно-забірні картки використовуються для двох основних цілей. По-перше, вони служать для оформлення відпуску матеріалів, які систематично використовуються під час виготовлення продукції. По-друге, вони використовуються для забезпечення поточного контролю за дотриманням установлених лімітів відпуску матеріалів на виробничі потреби. Ці картки є виправдувальними документами, які підтверджують правомірність списання матеріальних цінностей зі складу і дозволяють вести облік та контроль за використанням матеріалів.

В ТОВ «Телекарт-Прилад» відпуск матеріалів відбувається як всередині підприємства, так і до сторонніх організацій за допомогою накладних-вимог на відпуск (внутрішніх переміщень) матеріалів. Ці документи виписуються на основі договорів, нарядів та інших відповідних документів і

використовуються для оформлення передачі матеріальних цінностей, а також відходів виробництва або ліквідації основних засобів. Накладну-вимогу оформлюють у двох примірниках: один для списання цінностей від передавача, інший для оприбуткування їх одержувачем.

При відпуску запасів стороннім підприємствам також використовуються відповідні документи. Наприклад, для перевезення вантажів автотранспортом видається товарно-транспортна накладна (т. ф. №1-ТН) у 2-3 примірниках. Ці документи дозволяють вести облік та контролювати рух матеріальних цінностей між внутрішніми структурними підрозділами або між ТОВ та сторонніми підприємствами.

У ТОВ «Телекарт-Прилад» організовано ефективне складське господарство з обладнаними складами для зберігання запасів. Кожен склад має свій унікальний номер, який використовується у всіх документах з обліку запасів, що забезпечує систематизацію та легкість контролю.

Матеріали, що зберігають на складах, розміщуються відповідно до встановленого порядку на стелажах, полицях або в ящиках з метою забезпечення зручного доступу до них. Організація правильного розміщення матеріалів за секціями складів, а також в межах секцій - за окремими групами, допомагає прискорити процес приймання та відпуску запасів. Така система зберігання сприяє оптимізації робочих процесів та ефективному використанню простору на складі.

Аналітичний облік матеріальних ресурсів у ТОВ «Телекарт-Прилад» на складах виконується в розрізі їх сортування. Для цього використовуються картки складського обліку (т. ф. № М-12), які бухгалтерія відкриває по мірі надходження матеріалів. Ці картки передаються під розписку в книзі реєстрації видачі карток складського обліку матеріально-відповідальним особам. Картки складського обліку зберігаються в складській картотеці за номенклатурними номерами, причому на кожний номенклатурний номер матеріалу відкривається окрема карточка. Постійні реквізити карток

заповнює бухгалтерія ТОВ «Телекарт-Прилад», а матеріально-відповідальна особа доповнює їх інформацією про місце зберігання матеріальних цінностей.

Процес ведення записів про рух матеріалів у картках виконується працівниками складів на основі первинних прибутково-видаткових документів у день здійснення операції. Після кожного запису в картці робиться підрахунок залишку матеріалів, що дозволяє відслідковувати стан матеріальних запасів. Помилкові записи виправляються за допомогою коректурного методу.

Первинні документи, які оформлюють надходження і витрачання матеріалів у ТОВ «Телекарт-Прилад», періодично, не рідше одного разу на тиждень, передаються в бухгалтерію за реєстром. Реєстри приймання-здавання документів (т. ф. М-13) складаються у двох примірниках, окремо на прибуткові і видаткові документи. Факт передачі документів підтверджується підписами в реєстрі.

2.3. Практика обліку запасів на базовому підприємстві

Рациональна організація обліку запасів передбачає кілька ключових передумов: ефективний складський облік, створення чіткої номенклатури запасів, наявність інструкцій щодо їх обліку, адекватна класифікація запасів і встановлення норм витрачання. Організація зберігання і використання запасів має вирішальне значення для стабільного та прибуткового виробництва. Рациональне використання запасів сприяє зниженню собівартості продукції та підвищенню прибутку підприємства. Запаси виступають матеріальною основою сфери виробництва і грають важливу роль у його функціонуванні.

Для забезпечення безпечного та ефективного зберігання виробничих запасів використовуються наступні методи: укладання договорів з працівниками, які мають доступ до документів про рух матеріальних цінностей, що передбачає систему матеріальної відповідальності; обов'язкове

документальне оформлення всіх операцій з матеріальними цінностями, включаючи їх прийняття, відпуск та списання; підписання документів особами, що мають відповідні повноваження, що фіксується окремим наказом; налагодження ефективної системи складського господарства; регулярне проведення інвентаризації, яка може бути як вибірковою, так і суцільною.

У ТОВ «Телекарт-Прилад» синтетичний облік придбаних запасів на рахунку 20 «Виробничі запаси» та його підрозділах ведуть з урахуванням фактичної собівартості їх придбання. Це означає, що в обліку враховуються не лише витрати на закупівлю самих матеріалів, але й додаткові витрати, пов'язані з їх транспортуванням та заготівлею. Ці витрати включають у себе витрати на транспортування, навантаження, розвантаження, доставку до складів підприємства, а також витрати на мито і митні збори та інші пов'язані витрати.

Одиницею бухгалтерського обліку запасів є їх найменування або однорідна група (вид). Для організації синтетичного обліку наявності і руху виробничих запасів на підприємствах використовується рахунок 20 «Виробничі запаси» за субрахунками: 20 Виробничі запаси; 201 «Сировина й матеріали»; 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»; 203 «Паливо»; 204 «Тара й тарні матеріали»; 205 «Будівельні матеріали»; 206 «Матеріали, передані в переробку»; 207 «Запасні частини»; 209 «Інші матеріали».

У ТОВ «Телекарт-Прилад» собівартість запасів формується наприкінці місяця – після відображення всіх господарських операцій щодо придбання запасів і розподілу витрат між окремими видами запасів. За дебетом рахунку 20 «Виробничі запаси» відображаються надходження запасів у ТОВ «Телекарт-Прилад» за фактичною собівартістю та їх дооцінка. За кредитом цього рахунку відображаються використання запасів на виробництво продукції (робіт, послуг) та інше їх вибуття за середньозваженою фактичною собівартістю або за іншими цінами.

Журнал-ордер 5А в ТОВ «Телекарт-Прилад» використовується для систематизації і реєстрації надходження матеріальних цінностей та стану розрахунків з постачальниками. Цей журнал об'єднується з відомістю. Протягом місяця записи в Журналі-ордері 5А вносяться на підставі документів, які надійшли в бухгалтерію від постачальників, і обробляються відповідним чином. У ТОВ «Телекарт-Прилад» вартість матеріальних цінностей відображається за купівельними цінами, які визначаються на основі цін, вказаних в рахунках до оплати від постачальника. Будь-які інші складові, вказані в рахунках постачальника, не включаються у ціну і відображаються окремо або враховуються як частина транспортно-заготівельних витрат.

У журналі-ордері 5А ТОВ «Телекарт-Прилад» відображають дані аналітичного обліку, де кожний рахунок постачальника реєструється окремою позицією. Для кожної позиції вказуються дані про вартість матеріальних цінностей в цілому або за їх окремими видами, сума податку на додану вартість, яка відшкодовується покупцю з бюджету, сума нестач, сума до оплати постачальнику та погашення заборгованості постачальнику. Такі записи виконуються лінійно-позиційним способом, що дозволяє чітко відображати кожен елемент обліку. Загальні підсумки журналу 3 в ТОВ «Телекарт-Прилад» визначають синтетичні дані або кореспонденцію рахунків та суми, які відносяться в дебет чи кредит відповідних рахунків.

В ТОВ «Телекарт-Прилад» аналітичний облік виробничих запасів ведеться в розрізі їх найменувань або однорідних груп за допомогою карток складського обліку. Ці картки розміщуються в картотеці за технічними групами виробничих запасів відповідно до номенклатури-цінника. Кожна група виробничих запасів поділяється за видами, сортами, марками, типами та розмірами. Кожному з них присвоюється номенклатурний номер, який записується в спеціальний реєстр - номенклатуру-цінник, де також вказується одиниця виміру та облікова ціна запасу.

У ТОВ «Телекарт-Прилад» бухгалтерський облік автоматизований за допомогою програми ІТ Підприємство. Автоматизація складського обліку

дозволяє ефективно вирішувати такі завдання обліку: контроль виконання договірних зобов'язань за кожним постачальником; виявлення відхилень фактичних матеріально-виробничих запасів від нормативних; спостереження за рухом матеріально-виробничих запасів за місцями їх зберігання та використання.

Рекомендується керівництву ТОВ «Телекарт-Прилад» вдосконалити контроль за обліком запасів шляхом перегляду процедур та вдосконалення комунікацій як всередині бухгалтерії, так і між бухгалтерією та іншими підрозділами підприємства. Оскільки компанія має декілька виробничих цехів і складів для зберігання запасів, важливо забезпечити точність та достовірність облікових даних.

Однією з перспектив є реорганізація структури бухгалтерії з використанням комп'ютерних програм. Пропонується створення двох основних відділів: відділу інформаційних систем і відділу контролю. Це дозволить ефективніше вирішувати завдання оперативного економічного аналізу запасів, включаючи їх споживання, моделювання, нормування та забезпечення. Результатом буде підвищення якості управління виробництвом на всіх етапах його функціонування.

Висновки до розділу 2

Дослідивши особливості обліку виробничих запасів на базовому підприємстві: вивчивши організаційно-економічну характеристика досліджуваного підприємства, дослідивши документальне оформлення руху виробничих запасів на базовому підприємстві, вивчивши особливості обліку виробничих запасів у ТОВ «Телекарт-Прилад», ми дійшли таких висновків

1. Підприємство ТОВ "Телекарт-Прилад" є сучасним виробничим підприємством, спеціалізованим у виробництві сучасних цифрових засобів зв'язку для силових структур та продукції для енергетичного сектора. Бухгалтерська діяльність і формування фінансової звітності підприємства

проводяться відповідно до нормативно-правової бази України та регламентуються наказом про облікову політику. Фінансова звітність формується відповідно до Національних стандартів фінансової звітності, що забезпечує надійність та стандартизацію у фінансовому обліку підприємства.

2. Аналіз основних економічних показників дозволяє зробити висновок, що ТОВ «Телекарт-Прилад» веде активну, економічну, прибуткову діяльність. Чистий прибуток підприємства у 2023 році склав 105221 тис. грн., що на + 99261 тис. грн. більше, чим у 2021 році. Це пов'язано із збільшенням асортименту продукції, відповідно і збільшенням виручки від реалізації на + 503157 тис. грн. у 2023 році у порівнянні із 2021 роком. Продуктивність праці зросла на + 988 тис. грн. за рахунок збільшення виручки від реалізації на +503157 тис. грн. Чисельність працівників зросла лише на 11 осіб упродовж 2021-2023 років. Рентабельність продукції у 2023 році зросла майже у двічі з 10,16% у 2021 році до 18,91% у 2021 році.

Зменшення постійних витрат, що не входять до собівартості продукції дозволить підприємству зменшити виробничу собівартість продукції і збільшити рентабельність одиниці продукції.

3. У ТОВ «Телекарт-Прилад» використовується журнально-ордерна форма обліку, яка автоматизована за допомогою програми «ІТ-Підприємство». Ця програма є комплексною системою управління підприємством, спрямованою на вирішення різноманітних бізнес-завдань. Її особливість полягає у забезпеченні однаковості всіх інформаційних потоків, гнучкості у налаштуванні бізнес-процесів, простоті впровадження змін і уніфікованості управлінської звітності. Система дозволяє управляти підприємством в режимі реального часу, забезпечуючи високий рівень ефективності та оперативності. Вона повністю відповідає сучасним стандартам управління бізнесом, таким як MRPII, MES, APS, ERP, і дозволяє всім інформаційним та автоматизованим системам підприємства працювати як єдине ціле.

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ, КОНТРОЛЬ І НАПЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Мета, завдання і практика проведення внутрішнього контролю запасів на підприємстві

Правильна організація обліку виробничих запасів є невід'ємною складовою безперебійного процесу виробництва на будь-якому підприємстві. Це досягається завдяки систематичному внутрішньому контролю, спрямованому на перевірку та підтримання точності обліку надходження, зберігання та використання виробничих запасів. Чітке документальне оформлення процесів та своєчасне відображення їх у фінансовій звітності дозволяють вчасно виявляти потенційні загрози фінансовій безпеці підприємства. Проведення аналізу та планування запасів є ключовим етапом у забезпеченні якісного внутрішнього контролю, оскільки воно допомагає приймати ефективні управлінські рішення на основі об'єктивної інформації.

Внутрішній контроль операцій з виробничими запасами виявляється досить складним завданням у бухгалтерській роботі. Це пов'язано з різноманітністю операцій, які включають в себе надходження, зберігання та використання запасів, а також з різними аспектами контролю, що включають у себе ведення документації, перевірку процесів, та внутрішні аудити. Ці складнощі можуть виникати через потенційні помилки в документах, неспівпадіння даних, та інші аспекти, що вимагають уваги та відповідальності з боку бухгалтерів і керівництва підприємства.

Мета внутрішнього контролю виробничих запасів полягає в переконанні, що всі операції з цими запасами виконуються у відповідності з правилами та законами, що вони правильно відображені у бухгалтерському обліку, і вчасно виявлені будь-які потенційні загрози фінансовій стабільності підприємства.

Завдання проведення внутрішнього контролю виробничих запасів включають:

1. Перевірка правильності та законності проведення операцій з виробничими запасами.
2. Визначення достовірності обліку виробничих запасів у фінансовій звітності.
3. Оцінка ефективності та доцільності використання виробничих запасів.
4. Виявлення та запобігання можливим загрозам фінансовій безпеці підприємства, пов'язаним з виробничими запасами.
5. Забезпечення відповідності процедур контролю стандартам та політиці підприємства.
6. Покращення процесів управління виробничими запасами на основі виявлених внутрішніх вад та проблем.
7. Забезпечення дотримання внутрішніх правил та процедур щодо збереження, обліку та використання виробничих запасів.

План внутрішнього контролю виробничих запасів може бути реалізований через кілька етапів:

1. Попередній етап передбачає знайомство з процесом документування та веденням обліку виробничих запасів на підприємстві, а також аналіз та планування запасів.
2. Основний етап включає контроль за виробничими запасами з метою вчасного виявлення будь-яких загроз фінансовій безпеці підприємства.
3. Заключний етап передбачає надання рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень на основі проведених аналізу та контролю.

План внутрішнього контролю виробничих запасів є стратегічним документом, що визначає послідовність заходів на різних етапах, часові рамки їх виконання та відповідальних осіб, які відповідають за проведення перевірок.

Аналіз при внутрішньому контролі є попереднім етапом. Однак, якщо будуть виявлені суттєві помилки в веденні обліку виробничих запасів, тоді будуть викривлені результати аналізу та планування, тому при проведенні внутрішнього контролю виробничих запасів доцільно і після проведення перевірки провести аналіз та планування запасів, використовуючи правильні дані обліку.

Під час проведення бакалаврського дослідження у ТОВ «Телекарт-Прилад», нами була запропонована програма внутрішнього контролю виробничих запасів, яка включає в себе: перелік процедур контролю; мету та задачі проведення контролю кожної процедури; докази контролю, які складаються з первинних документів, облікових регістрів та звітності підприємства за кожною процедурою; таблиці для внесення виявлених помилок під час внутрішнього контролю; зазначення відповідальних осіб та термінів проведення контролю за кожною процедурою.

Розпочинаючи процедури внутрішнього контролю, контролер має визначити, чи дотримується керівництво підприємства тих методів, принципів та процедур щодо обліку виробничих запасів, які вибрані ним та прописані в наказі про облікову політику.

Для досягнення поставленої мети та розв'язання завдань внутрішнього контролю виробничих запасів, ми запропонували керівництву ТОВ «Телекарт-Прилад» наступні процедури внутрішнього контролю:

Перевірка відповідності класифікації виробничих запасів вимогам П(С)БО.

1. Оцінка коректності використання запасів.
2. Перевірка відповідності рахунків з обліку виробничих запасів.
3. Перевірка точності визначення залишку виробничих запасів на початок періоду.
4. Перевірка точності визначення залишку виробничих запасів на кінець періоду.
5. Аналіз первинних документів про надходження виробничих запасів.

6. Перевірка правильності оформлення первинних документів про відпуск виробничих запасів на виробництво. Огляд первинних документів складського обліку виробничих запасів.

7. Аналіз динаміки запасів на підприємстві.

8. Аналіз складу та структури запасів, розрахунок коефіцієнтів оборотності запасів та тривалості обороту запасів, визначення причин впливу факторів на тривалість обороту запасів були розраховані у пункті 3.2 бакалаврської роботи.

Контроль над запасами відбувається за допомогою різноманітних джерел, серед яких основними є:

1. Договори, що укладаються між постачальником і споживачем, де визначаються умови постачання матеріальних ресурсів.

2. Первинні документи, які фіксують облік матеріальних цінностей, зокрема накладні, рахунки-фактури тощо (додатки Л, М, Н).

3. Інвентаризаційні описи, що реєструють результати інвентаризації запасів на складах.

4. Книги складського обліку, де здійснюється реєстрація всіх операцій зі зберігання та переміщення запасів.

5. Облікові реєстри, які містять інформацію про рух і залишки запасів.

6. Головна книга, де відображається загальний фінансовий стан підприємства, включаючи інформацію про запаси.

7. Фінансова, оперативна та статистична звітність, яка містить дані про стан і обсяги запасів на підприємстві (додатки В, Г, Д, Е, Ж, И)

8. Наказ про облікову політику підприємства, де встановлюються правила та процедури обліку запасів та ведення обліку взагалі (додаток П).

Для максимально точної та ефективної перевірки виробничих запасів, контролер повинен провести аналіз типових порушень і помилок, що найчастіше зустрічаються в обліку запасів. Основні типові помилки в обліку запасів можуть включати: неправильна класифікація запасів згідно з вимогами стандартів бухгалтерського обліку; невірне оцінювання

використання запасів; неузгодженість рахунків обліку запасів; помилки у визначенні початкового та кінцевого залишку запасів; недостовірні первинні документи про надходження та відпуск запасів; неправильне ведення складського обліку запасів; недостатній аналіз динаміки та структури запасів; порушення правил здійснення обороту запасів.

Описавши ці типові помилки, контролер зможе ефективно спрямувати свої зусилля на їх виявлення та уникнення, що підвищить точність і надійність контролю запасів на підприємстві.

Проведення контролю виробничих запасів є надзвичайно важливим для ТОВ «Телекарт-Прилад», оскільки їхня продукція потребує значних обсягів цих запасів. Без внутрішнього контролю стає неможливим виявлення можливих правопорушень, відхилень від стандартів і порушень управлінських принципів. Ретельна перевірка правильності обліку надходження, збереження та використання виробничих запасів, а також їх документальне оформлення та своєчасне відображення у фінансовій звітності допомагає вчасно виявити загрози для фінансової стійкості підприємства.

На ТОВ «Телекарт-Прилад» створено ініціативна група, представниками якої є працівники бухгалтерії, складу та відділу закупок, які виконують функції внутрішнього контролю. Вони проводять інвентаризації, які є невід'ємною частиною внутрішнього контролю. Так, у ТОВ «Телекарт-Прилад» інвентаризація виробничих запасів здійснюється поступово, а не одночасно на всіх складах. Це робиться з метою уникнення перешкод для нормального функціонування підприємства. Поступовий підхід дозволяє забезпечити неперервність виробничого процесу та уникнути значних затримок чи призупинень у роботі підприємства під час проведення інвентаризації.

В На основі результатів внутрішнього контролю та виявлених помилок, ми рекомендуємо керівництву підприємства наступні шляхи удосконалення:

1. Посилення відповідальності робітників за правильне оформлення та своєчасне подання первинних документів для уникнення розбіжностей між аналітичним та синтетичним обліком.

2. Збільшення відповідальності комірника за своєчасне подання первинних документів в бухгалтерію.

3. Проведення інвентаризації виробничих запасів при зміні матеріально-відповідальної особи для виявлення можливих нестач або випадків привласнення матеріальних цінностей.

4. Контроль за розрахунком оптимального розміру виробничих запасів, необхідних для безперервного виробничого процесу, та уникнення простої запасів у складських приміщеннях.

Результати наших проведених процедур внутрішнього контролю в ТОВ «Телекарт-Прилад» підтвердили ефективність системи контролю над операціями з виробничими запасами. Ці докази підтверджують, що існуючий порядок внутрішнього контролю операцій з виробничими запасами належним чином відповідає стандартам управління, забезпечуючи своєчасне збирання інформації про їх стан, прихід та рух.

Відсутність незалежного відділу внутрішнього контролю в ТОВ «Телекарт-Прилад», де контрольні функції виконуються працівниками бухгалтерії, може стати причиною неефективного управління. Це може призвести до втрати незалежності від дій головного бухгалтера та недостатнього контролю над майном власника, зокрема, його нераціональним використанням або розкраданням.

Для упорядкування та удосконалення процесу контролю, ми рекомендували керівництву ТОВ «Телекарт-Прилад»: зосередити увагу на можливостях розроблення положень про організацію контролю, що охоплюють елементи, які безпосередньо стосуються запасів підприємства. Ці положення мають визначати методичні аспекти обліку запасів у наказі про облікову політику, такі як визначення первісної вартості, методи розподілу транспортних та заготівельних витрат, методи оцінки на дату балансу та

вибуття та інші. Ефективна взаємодія всіх елементів організації внутрішнього контролю допоможе забезпечити достовірність даних в процесі бухгалтерського обліку запасів, повноту та своєчасність відображення господарських операцій у регістрах та правильність ведення обліку відповідно до облікової політики підприємства.

3.2. Аналіз ефективності використання запасів в системі управління виробничою діяльністю підприємства

Ліквідність і платоспроможність визначаються на основі балансу та відображають фінансові можливості підприємства протягом певного періоду його діяльності. Вони характеризують кредитоспроможність підприємства, яка є комплексним поняттям і означає здатність підприємства погашати заборгованість не лише в даний момент, а й у майбутньому. Високий рівень кредитоспроможності свідчить про те, що підприємство своєчасно і повністю розраховується за всіма отриманими позиками, має стійкий фінансовий стан, високий рівень платоспроможності та ліквідності, а також позитивний прогноз щодо погашення заборгованості в майбутньому.

Ліквідність – це здатність підприємства своєчасно і повністю погашати свої поточні зобов'язання. Для підтримання належного рівня ліквідності підприємство повинно мати достатній обсяг грошових коштів та інших ліквідних активів, які можна швидко перетворити в готівку для покриття зобов'язань. Високий рівень ліквідності означає, що обсяг ліквідних активів значно перевищує обсяг поточних зобов'язань. Ліквідність підприємства визначається співвідношенням його високоліквідних активів (грошові кошти та їх еквіваленти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість) і короткострокової заборгованості.

У таблиці 3.1 ми розрахували показники платоспроможності ТОВ «Телекарт-Прилад» за 2021-2023 роки.

Аналіз показників платоспроможності ТОВ «Телекарт-Прилад»

№	Показники	на кінець 2021 р.	на кінець 2022 р	на кінець 2023 р	Відхилення (+, -)
1	2	3	4	5	6
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($\geq 0,2-0,25$)	0,07	0,07	0,29	+0,23
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності ($\geq 0,8-1$)	0,34	0,36	0,52	+0,18
3	Коефіцієнт загальної ліквідності (≥ 2)	0,96	0,97	1,09	+0,13

Джерело: розрахунки проведені автором за інформацією фінансової звітності підприємства (додатки В, Г, Д, Е, Ж, И)

За результатами аналізу табл. 3.1 можна зробити висновок, що усі показники платоспроможності ТОВ «Телекарт-Прилад» у період з 2021 по 2023 роки збільшилися.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2023 році 0,29 при нормі 0,2-0,25, що свідчить про абсолютну ліквідність підприємства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2023 році збільшився на +0,18 пунктів у порівнянні із 2021 роком, але не досягнув нормативного значення 0,8-1.

Коефіцієнт загальної ліквідності у 2023 році збільшився на 0,13 пунктів у порівнянні із 2021 роком, коли його значення було 0,96.

Все це, свідчить про платоспроможність ТОВ «Телекарт-Прилад» на протязі останніх трьох років з 2021 по 2023 роки. Підприємству рекомендовано збільшувати обсяги ліквідних активів – грошових коштів за рахунок зменшенням дебіторської заборгованості підприємства.

Фінансова стійкість – це такий стан майна підприємства, який гарантує його платоспроможність. Вона означає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупуватися за рахунок грошових надходжень від господарської діяльності, а отриманий прибуток має

забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Тому у таблиці 3.2 ми проаналізували коефіцієнти фінансової стійкості ТОВ «Телекарт-Прилад».

Таблиця 3.2

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «Телекарт-Прилад»
за 2021-2023 роки

№	Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Зміни
1	2	3	4	5	6
1	Коефіцієнт автономії (незалежності)	0,26	0,09	0,13	-0,13
2	Коефіцієнт фінансової залежності	3,84	11,09	7,60	+3,76
3	Коефіцієнт фінансового ризику	2,84	10,09	6,60	+3,76
4	Коефіцієнт мобільності	7,31	14,02	18,07	+10,76
5	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	0,32	0,09	0,36	+0,04

Джерело: розрахунки проведені автором за інформацією фінансової звітності підприємства (додатки В, Г, Д, Е, Ж, И)

Аналіз фінансової стійкості у таблиці 3.2 свідчить про те, що відбулось зменшення коефіцієнта автономії (незалежності) від зовнішніх кредиторів у 2023 році у порівнянні із 2021 роком на -0,13 пунктів, але у порівнянні із 2022 роком відбулося покращення цього показника. Тобто є позитивна тенденція до зростання фінансової незалежності підприємства.

Ми бачимо, що відбулося зростання коефіцієнта фінансової залежності підприємства, який у 2023 році у порівнянні із 2021 роком на +3,76. Але, як і з попереднім показником – покращення у 2023 році показника фінансової

залежності – його зменшення майже у 2 рази у 2023 році у порівнянні із 2021 роком. Така тенденція, свідчить про посилення фінансової незалежності підприємства від позикових коштів у 2023 році у порівнянні із 2022 роком.

Коефіцієнт фінансового ризику, який вказує, що на кінець 2021 року на кожну гривню, вкладену у власний капітал підприємства позичало 2,84 грн. позикових коштів, а на кінець 2023 року – 6,60 грн. Розрахунок показав, що цей коефіцієнт не відповідає рекомендованому значенню, оскільки він має бути менше 1. Це є негативною тенденцією.

У ТОВ «Телекарт-Прилад» раціональна структура активу, тобто м'яка, так як оборотних активів більше, ніж необоротних. Коефіцієнт мобільності у звітному 2023 році, в порівнянні з 2021 роком, збільшився на +10,76. Так, у 2021 році він склав 7,31, а у 2023 році – 18,07.

Коефіцієнт забезпеченості запасів власними обіговими коштами недостатньо високого значення. Так, у 2023 році цей коефіцієнт становив 0,36, а у 2021 році 0,32. Суттєвих змін за 3 роки не відбулося.

Таким чином, для підвищення фінансової стійкості керівництву та менеджерам ТОВ «Телекарт-Прилад» необхідно збільшувати власний капітал шляхом підвищення чистого доходу та оптимізації собівартості продукції.

Під час аналізу запасів переслідуються такі основні цілі: забезпечення безперебійної операційної діяльності через своєчасне поповнення запасів; зменшення коштів, вкладених у запаси; покращення фінансового стану за рахунок: оптимізації структури запасів, скорочення надлишкових запасів, підтримання оборотних активів у найбільш ліквідному стані, зниження потреби у джерелах фінансування, та зменшення витрат, пов'язаних із фінансуванням запасів.

Аналіз зміни структури запасів у ТОВ «Телекарт-Прилад»

(тис.грн.)

№	Показники	Абсолютні величини		Питома вага у загальній величині запасів, %		Зміни грудень 2023 р. до січня 2023 р. (+, -)
		січень 2023 р.	грудень 2023 р.	січень 2023 р.	грудень 2023 р.	
1	2	3	4	5	6	7
1	Виробничі запаси	82767	222239	68,8	88,8	+139472
2	Незавершене виробництво	27122	26106	22,6	10,4	-1016
3	Готова продукція	6906	1771	5,7	0,8	-5135
4	Товари	3361	-	2,9	-	-3361
6	Разом запасів	120156	250116	100,0	100,0	+129960

Джерело: розрахунки проведені автором за інформацією фінансової звітності підприємства (додатки В, Г, Д, Е, Ж, И)

Аналіз даних таблиці 3.3 показав, що у ТОВ «Телекарт-Прилад» на кінець 2023 року спостерігається збільшення величини запасів на +129960 тис. грн. Така тенденція відбулась за рахунок суттєвого збільшення вартості виробничих запасів на кінець 2023 року на +139472 тис. грн. Виробничі запаси у січні 2023 року склали 82767 тис. грн., а у грудні – 222239 тис. грн., тобто збільшилась їх вартість на +139472 тис. грн.

Необхідно зазначити, що вартість незавершеного виробництва зменшилась на -1016 тис. грн і суттєво зменшилась вартість готової продукції на підприємстві на кінець 2023 року. Продукція і товари були реалізовані на протязі поточного 2023 року. Це збільшує ліквідність

підприємства у 2023 році, тому що нема залишків готової продукції і товарів, а замість них є виручка від реалізації.

Найбільшу частку питомої ваги у загальній величині запасів на досліджуваному підприємстві займають саме виробничі запаси: у січні 2023 року їх частка у загальній вартості становила 68,8%, а у грудні 2023 року вона збільшилася до 88,8%. Такі зміни, у структурі вартості запасів відбулися: за рахунок зменшення частки незавершеного виробництва до 10,4% у грудні 2023, а було 22,6% на початку року. Також, за рахунок зменшення частки готової продукції із 5,7% до 0,8%. І, повною реалізацією товарів : на початку року їх вартість складала 3361 тис.грн на кінець року – залишок товарів дорівнює нулю.

На промислових підприємствах, що працюють зі специфічною сировиною та матеріалами, застосовується низка коефіцієнтів і показників, які демонструють ефективність використання матеріалів та вихід придатного продукту. У практиці широкого застосування набули показники матеріаломісткості, які відображають витрати матеріальних ресурсів на виробництво одиниці продукції. Проведемо розрахунки матеріаломісткості продукції досліджуваного підприємства та визначимо її вплив на зміну собівартості та обсягу продукції у таблиці 3.4.

Аналіз матеріаломісткості у таблиці 3.4 та визначення її впливу на зміну собівартості та обсяг виробництва продукції протягом аналізованого періоду показав, що матеріаломісткість виробленої продукції протягом досліджуваного періоду зменшилась на 5 копійок.

Якщо у 2022 році у кожній гривні виробленої продукції містилося 90 копійок матеріальних витрат, то у 2023 році 85 копійки. Таке зменшення матеріаломісткості виробленої продукції призвело до істотного зменшення собівартості виробленої продукції у частині матеріальних витрат (собівартість зменшення на 40506,10 тис. грн.) і зменшення обсягу виробленої продукції на 45006,77 тис. грн. На досліджуваному підприємстві існують резерви збільшення обсягу реалізації продукції за рахунок зниження

матеріаломісткості продукції і у вартісному виразі вони складають 45006,77 тис. грн.

Таблиця 3.4

Аналіз матеріаломісткості продукції та визначення її впливу на зміну собівартості та обсягу продукції у ТОВ «Телекарт-Прилад»

(тис.грн.)

№	Показники	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+, -)
1	2	3	4	5
1	Матеріальні витрати	481159	690596	+209437
2	Обсяг виробництва	530481	810122	+279641
3	Матеріаломісткість продукції	0,90	0,85	-0,05
4.1	Собівартість продукції/ економія матеріальних ресурсів (-); перевитрата матеріальних ресурсів(+)	$810122 * (-0,05) = (- 40506,10)$		
4.2	Обсяг виробництва/збільшення (+); зменшення (-)	$(- 40506,10) / 0,90 = (- 45006,77)$		

Джерело: розрахунки проведені автором за інформацією фінансової звітності підприємства (додатки В, Г, Д, Е, Ж, И)

Аналіз матеріаломісткості у таблиці 3.4 та визначення її впливу на зміну собівартості та обсягу виробництва продукції протягом аналізованого періоду показав, що матеріаломісткість виробленої продукції протягом досліджуваного періоду зменшилась на 5 копійок.

Якщо у 2022 році у кожній гривні виробленої продукції містилося 90 копійок матеріальних витрат, то у 2023 році 85 копійки. Таке зменшення матеріаломісткості виробленої продукції призвело до істотного зменшення собівартості виробленої продукції у частині матеріальних витрат (собівартість зменшення на 40506,10 тис. грн.) і зменшення обсягу виробленої продукції на 45006,77 тис. грн. На досліджуваному підприємстві

існують резерви збільшення обсягу реалізації продукції за рахунок зниження матеріаломісткості продукції і у вартісному виразі вони складають 45006,77 тис. грн.

Для подальшого зменшення матеріаломісткості ТОВ «Телекарт-Прилад» рекомендується переглянути постачальників запасів з метою отримання якісних матеріалів за більш привабливими цінами. Це може бути досягнуто через використання можливостей отримання знижок за своєчасну оплату заборгованостей перед постачальниками та закупівлю оптових партій матеріалів.

Таким, чином, проаналізувавши стан запасів у ТОВ «Телекарт-Прилад» можна зробити висновок, що запаси відіграють ключову роль у раціональному та ефективному управлінні підприємством. Запаси у ТОВ «Телекарт-Прилад» виступають важливою складовою активів та суттєво впливаючи на фінансові показники діяльності, оскільки становлять значну частину витрат. Тому, успішний розвиток ТОВ «Телекарт-Прилад» передбачає належне забезпечення виробничими ресурсами якісного та необхідного обсягу, обґрунтований аналіз використання цих ресурсів стає надзвичайно важливим для ефективного управління.

Для підвищення рентабельності власного капіталу ТОВ «Телекарт-Прилад» рекомендується збільшити чистий прибуток, що можна досягти за рахунок зростання обсягів продажу товарів та оптимізації адміністративних витрат, уникаючи надмірних та неефективних витрат. Це в свою чергу сприятиме підвищенню прибутковості капіталу підприємства.

3.3. Напрями удосконалення бухгалтерського обліку і аудиту запасів

Для підприємств виробничі запаси є одним із найважливіших активів. Вони знаходяться у процесі виробництва з метою подальшого продажу готової продукції або використовуються для споживання під час виготовлення продукції, виконання робіт чи надання послуг. Таким чином, виробничі запаси є основною складовою виручки від продажу готової продукції та, відповідно, прибутку підприємства, що є основною метою його діяльності. Тому облік запасів має бути особливо ретельним.

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні зростає відповідальність і самостійність підприємств у розробці та прийнятті різних управлінських рішень, а також у забезпеченні ефективності їх роботи. Працюючи в ринкових умовах, підприємство повинне постійно оцінювати вигідність придбання і виробництва різних видів ресурсів, порівнювати витрати, спричинені недостатнім використанням виробничих потужностей, і потенційний прибуток від їх додаткової експлуатації. Для здійснення виробничої діяльності підприємства використовуються виробничі запаси, які є важливими не лише у складі майна підприємства, а й у структурі витрат, оскільки вони є основним елементом формування собівартості готової продукції..

У кваліфікаційній роботі ми дослідили питання обліку та контролю виробничих запасів у ТОВ «Телекарт-Прилад». У результаті дослідження керівництву підприємства були надані наступні загальні рекомендації щодо вдосконалення організації обліку виробничих запасів:

1. Щоб уникнути помилок і порушень при зборі та реєстрації оперативних даних про виробничі запаси, доцільно розробити детальні інструкції для конкретних виконавців. Це можуть бути посадові інструкції, витяги з графіків документообігу, що визначають порядок і терміни

реєстрації даних. Також варто впровадити систему заохочень і покарань для стимулювання виконання обов'язків цими виконавцями.

Ми вважаємо, що керівництву потрібно приділяти більше уваги проведенню контрольних заходів на підприємстві, таких як ревізії, звірки та інвентаризації. Це допоможе знизити ризик неефективної системи збору і реєстрації оперативних даних, особливо враховуючи відсутність відділу внутрішнього контролю на підприємстві.

2. Використовувати уніфіковані форми документації на всіх етапах обліку. Для цього слід розробити наказ по підприємству, у якому визначити перелік осіб, відповідальних за проведення конкретних господарських операцій і наділених правом підпису первинних документів.

3. Суворо дотримуватися розробленого на досліджуваному підприємстві графіку документообігу щодо обліку виробничих запасів. Донести цей графік до виконавців, пояснити їхні функції під час створення і перевірки первинних документів, а також забезпечити виконання цих функцій відповідно до встановлених вимог.

4. Детально прописати в посадовій інструкції обов'язковість контролю за правильністю оформлення первинної документації з обліку виробничих запасів та визначити ступінь відповідальності працівників бухгалтерії за виконання цих обов'язків.

5. Створити на підприємстві службу внутрішнього контролю, яка буде проводити перевірки щодо дотримання вимог законодавства у сфері організації документування операцій, пов'язаних з обліком запасів. Працівники цієї служби повинні регулярно контролювати правильність ведення документації та відповідність встановленим стандартам.

ТОВ «Телекарт-Прилад» виготовляє продукцію, для якої потрібна значна кількість виробничих запасів, тому контроль за ними є необхідним. Без внутрішнього контролю неможливо виявити правові порушення, відхилення від стандартів та недотримання управлінських принципів. Ретельна перевірка правильності ведення обліку надходження, зберігання та

використання виробничих запасів, їх документальне оформлення та своєчасне відображення у фінансовій звітності допомагають вчасно виявити загрози фінансовій безпеці підприємства.

Щодо рекомендацій з внутрішнього контролю, то за результатами проведених перевірок та виявлених помилок, керівництву підприємства пропонуємо наступні шляхи удосконалення:

1. Посилити відповідальність працівників за обробку первинних документів, щоб уникнути розбіжностей в аналітичному та синтетичному обліку.

2. Посилити відповідальність комірника за несвоєчасну передачу первинних документів до бухгалтерії.

3. При зміні матеріально відповідальної особи проводити інвентаризацію виробничих запасів для виявлення нестач або привласнення матеріальних цінностей.

4. Слідкувати за розрахунком необхідної величини виробничих запасів для безперервного процесу виробництва і не допускати простою запасів у складських приміщеннях.

Таким чином, впровадження запропонованих напрямів удосконалення обліку запасів у ТОВ «Телекарт-Прилад» призведе до значного підвищення ефективності його фінансово-економічної діяльності. Вирішення комплексу суперечливих і дискусійних питань обліково-аналітичного управління виробничими запасами допоможе ефективно керувати прибутковим підприємством і успішно розширювати ринки збуту.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня бакалавра було проведене дослідження щодо економічного аналізу ефективності використання запасів і контролю обліку виробничих запасів. Нами були отримані наступні результати:

1. Для досягнення мети та поставлених завдань щодо проведення

внутрішнього контролю виробничих запасів, ми запропонували керівництву ТОВ «Телекарт-Прилад» провести наступний перелік процедур внутрішнього контролю: перевірка коректної класифікації виробничих запасів відповідно до П(С)БО; аналіз первинних документів з надходження виробничих запасів; контроль за правильністю оформлення первинних документів з видачі виробничих запасів для виробництва; перевірка первинних документів, що стосуються складського обліку виробничих запасів; аналіз динаміки запасів на підприємстві; оцінка структури та складу запасів, розрахунок показників оборотності та тривалості обороту запасів, визначення чинників, що впливають на тривалість обороту запасів та інші.

2. За результатами аналізу можна зробити висновок, що усі показники платоспроможності ТОВ «Телекарт-Прилад» у період з 2021 по 2023 роки збільшилися. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2023 році 0,29 при нормі 0,2-0,25, що свідчить про абсолютну ліквідність підприємства. Коефіцієнт загальної ліквідності у 2023 році збільшився на 0,13 пунктів у порівнянні із 2021 роком, коли його значення було 0,96. Все це, свідчить про платоспроможність ТОВ «Телекарт-Прилад» на протязі останніх трьох років з 2021 по 2023 роки. Підприємству рекомендовано збільшувати обсяги ліквідних активів – грошових коштів за рахунок зменшенням дебіторської заборгованості підприємства.

3. На основі проведеного дослідження ми рекомендуємо керівництву підприємства наступне удосконалення організації обліку і контролю виробничих запасів:

1. Розробити детальні інструкції для конкретних виконавців з метою уникнення помилок і порушень при зборі і реєстрації оперативних фактів та виробничих запасів.

2. Вдосконалити виконання розробленого графіка документообігу з обліку виробничих запасів, довівши його до виконавців, і чітко визначити їх функції при створенні і перевірці первинних документів.

ВИСНОВКИ

Виробничі запаси, які включають сировину, матеріали, напівфабрикати, паливо, комплектуючі вироби та інші матеріальні ресурси, є невід'ємною частиною виробничого процесу. Вони необхідні для здійснення виробничих операцій і впливають на собівартість готової продукції, маючи значний вплив на фінансові показники підприємства.

Оскільки виробничі запаси постійно знаходяться у процесі обігу та змінюють свою вартість, їх раціональне та ефективне використання має велике значення для підприємства. Показники, такі як собівартість продукції, прибуток, рентабельність, а також залишки виробничих запасів, темпи обігу, грають ключову роль у фінансовому аналізі підприємства.

В умовах ринкової економіки підприємства, які зосереджуються на обліку та аналізі виробничих запасів, приймають більш обґрунтовані та ефективні рішення. Це стає можливим завдяки точній інформації про стан фінансів та обігу виробничих запасів. Отже, вимоги до обліку виробничих запасів і оцінки фінансового стану підприємства є високими, і необхідні подальші дослідження та удосконалення в цій сфері.

На базі проведеного дослідження, вивчаючи нормативно-правові акти, наукову і періодичну літератури стосовно обліку виробничих запасів нами було зроблено наступні висновки:

1. Виробничі запаси є частиною оборотних активів організації, і їх обсяги, придбання та використання безпосередньо впливають на безперервність виробничого процесу. Вони складають значну частку собівартості продукції. Тому, правильний облік виробничих запасів забезпечує своєчасний контроль за їх використанням.

Економічна сутність запасів полягає в їх ролі в управлінні оборотними активами підприємства та забезпеченні безперебійності виробничих процесів і задоволенні потреб споживачів. Запаси представляють собою матеріальні

або нематеріальні активи, які зберігаються підприємством для подальшого використання або продажу.

Управління запасами є ключовим елементом ефективного управління підприємством, оскільки неправильне планування та контроль запасів можуть спричинити зайві витрати, дефіцит товарів, виробничі простої або незадоволеність споживачів.

2. В Україні бухгалтерський облік запасів регулюється законодавчими актами, які спільно визначають правила та принципи їх обліку. Методичний підхід до бухгалтерського обліку виробничих запасів регулюється П(С)БО 9 «Запаси», який визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності.

3. На підприємствах можуть виникати проблеми з обліком запасів через різноманітні фактори, що створюють виклики як для бухгалтерів, так і для керівництва. Серед них: визначення справедливої вартості запасів; класифікація запасів; контроль за рухом запасів; методи оцінки запасів; планування та управління запасами; вплив податкового законодавства. Вирішення цих проблемних питань вимагає уважності, аналізу та використання відповідних методів та стратегій управління запасами.

Дослідивши особливості обліку виробничих запасів на базовому підприємстві: вивчивши організаційно-економічну характеристику підприємства, дослідивши документальне оформлення руху виробничих запасів на підприємстві, вивчивши особливості обліку виробничих запасів у ТОВ «Телекарт-Прилад», ми дійшли таких висновків

1. Підприємство ТОВ «Телекарт-Прилад» є сучасним виробничим підприємством, спеціалізованим у виробництві сучасних цифрових засобів зв'язку для силових структур та продукції для енергетичного сектора. Бухгалтерська діяльність і формування фінансової звітності підприємства проводяться відповідно до нормативно-правової бази України та регламентуються наказом про облікову політику. Фінансова звітність

формується відповідно до Національних стандартів фінансової звітності, що забезпечує надійність та стандартизацію у фінансовому обліку підприємства.

2. Аналіз основних економічних показників дозволяє зробити висновок, що ТОВ «Телекарт-Прилад» веде активну, економічну, прибуткову діяльність. Чистий прибуток підприємства у 2023 році склав 105221 тис. грн., що на + 99261 тис. грн. більше, чим у 2021 році. Це пов'язано із збільшенням асортименту продукції, відповідно і збільшенням виручки від реалізації на + 503157 тис. грн. у 2023 році у порівнянні із 2021 роком. Рентабельність продукції у 2023 році зросла майже у двічі з 10,16% у 2021 році до 18,91% у 2021 році.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня бакалавра було проведене дослідження щодо економічного аналізу і контролю обліку виробничих запасів і отримані такі результати:

1. Для досягнення мети та поставлених завдань щодо проведення внутрішнього контролю виробничих запасів, ми запропонували керівництву ТОВ «Телекарт-Прилад» провести наступний перелік процедур внутрішнього контролю: перевірка коректної класифікації виробничих запасів відповідно до П(С)БО; аналіз первинних документів з надходження виробничих запасів; контроль за правильністю оформлення первинних документів з видачі виробничих запасів для виробництва; перевірка первинних документів, що стосуються складського обліку виробничих запасів; аналіз динаміки запасів на підприємстві; оцінка структури та складу запасів, розрахунок показників оборотності та тривалості обороту запасів, визначення чинників, що впливають на тривалість обороту запасів та інші.

2. За результатами аналізу можна зробити висновок, що усі показники платоспроможності ТОВ «Телекарт-Прилад» у період з 2021 по 2023 роки збільшилися. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2023 році 0,29 при нормі 0,2-0,25, що свідчить про абсолютну ліквідність підприємства. Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2023 році збільшився на +0,18 пунктів у порівнянні із

2021 роком, але не досягнув нормативного значення 0,8-1. Коефіцієнт загальної ліквідності у 2023 році збільшився на 0,13 пунктів у порівнянні із 2021 роком, коли його значення було 0,96. Все це, свідчить про платоспроможність ТОВ «Телекарт-Прилад» на протязі останніх трьох років з 2021 по 2023 роки. Підприємству рекомендовано збільшувати обсяги ліквідних активів – грошових коштів за рахунок зменшенням дебіторської заборгованості підприємства.

3. На основі проведеного дослідження ми рекомендуємо керівництву підприємства наступне удосконалення організації обліку і контролю виробничих запасів:

1. Розробити детальні інструкції для конкретних виконавців з метою уникнення помилок і порушень при зборі і реєстрації оперативних фактів та виробничих запасів. Ці інструкції можуть бути у формі посадових інструкцій, виписок з графіків документообігу, які визначатимуть порядок і терміни реєстрації даних, а також використовувати систему заохочень і покарань для стимулювання виконання обов'язків.

2. Вдосконалити виконання розробленого графіка документообігу з обліку виробничих запасів, довівши його до виконавців, і чітко визначити їх функції при створенні і перевірці первинних документів.

Впровадження і застосування рекомендацій допоможе знизити ризик помилок і недоліків у процесі обліку виробничих запасів та забезпечити більш ефективний контроль за цим процесом на підприємстві.

Застосування рекомендацій, наданих керівництву ТОВ «Телекарт-Прилад» у кваліфікаційній магістерській роботі, підвищить рівень обліку та контролю виробничих запасів, сприятиме формуванню достовірної фінансової звітності і покращить рівень фінансової інформації для зовнішніх і внутрішніх користувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безкоровайна Л. В. Особливості використання та обліку спеціального одягу за національними і міжнародними стандартами. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 40. С. 427-432.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік. 3-є вид., перероблене і доповнене. Житомир: ПП Рута, 2001, 672с
3. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: *практичний посібник* / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. К.: Лібра, 2004. 880 с. 2.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : *Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 / Мін. фін. України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 19.01.2024).
5. Левченко О. П. Шляхи удосконалення організації обліку виробничих запасів. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)* 4 (2014): 266-270.
6. Майданевич П. Н., Емцова М. С. Особенности учета производственных запасов по международным стандартам финансовой отчетности. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. № 1 (17). 2012. С. 177-180.
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [Електронний ресурс]: затв. Комітетом з міжнар. бухг. Станд. від 01.01.2005 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021(дата звернення: 02.11.2023)
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : *Наказ Мініст. фін. Укр. від 07 лютого 2013 р. № 73 / Мін. фін. Укр.* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 16.12.2023)

9. Осницька Н.А. Нормативне регулювання операцій з давальницькою сировиною: порівняльний аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз*. 2011. № 2(17). С. 242-251.
10. Павлик Соломія, and Михайло Кузуб. Облік запасів в умовах воєнного стану. *Матеріали конференцій МНЛ 7 жовтня 2022 р.*, м. Біла Церква (2022): 34-36. URL: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/122> (дата звернення: 16.12.2023)
11. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 16.12.2023).
12. Подмешальська, Ю. В., and О. В. Парнюк. Документальне забезпечення обліку товарних запасів на підприємстві. *Агросвіт* 22 (2020): 97-104.
13. Подмешальська Ю.В., Скирдова О. А. Бухгалтерський облік и управлінський облік виробничних запасів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021, 21: 93-99.
14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : *Наказ Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 18.11.2023).
15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : *Наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 17.11.2023).
16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : *Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999р. № 318*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 17.11.2023)

17. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : *Наказ Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 р. № 879*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 18.11.2023).

18. Порядок визначення розміру збитку від розкрадань, нестач, псування матеріальних цінностей : *Пост. КМУ від 22 січня 1996 р. № 116*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF> (дата звернення: 19.10.2023).

19. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : *Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV* / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 18.10.2023)

20. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини і матеріалів: *наказ Міністерства статистики України від 21.06.1996р. № 193* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0193202-96#Text> (дата звернення: 18.10.2023)

21. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : *Постанова Кабінету Міністрів України 20.03.2022 № 326*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.09.2023 р.).

22. Пристемський Олександр, and Я. С. Супрун. Особливості обліку запасів підприємства на основі вітчизняних та міжнародних стандартів. ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», 2020.

23. Пристемський, О. С., and А. Ж. Сакун. Теоретико-методологічні аспекти обліку товарних операцій на підприємствах торгівлі. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)* 1.47 (2023). <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/article/view/539> (дата звернення 20.01.2024 р.).

24. Rogoznyy S., Dadyun O. Особливості застосування облікових оцінок за МСФЗ в умовах воєнного стану: оцінка запасів у форс-мажорних ситуаціях. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/reader/BZ013787> (дата звернення 20.01.2024 р.).

25. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: Навч. Посібник / В.В. Сопко. К., 2006. 526 с.

26. Скуміна, А. В., К. В. Ломака, and О. С. Ангелова. Проблеми обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах та напрями їх вирішення. *Агросвіт* 24 (2011): 84-86.

27. Томчук О. Ф. Аналіз ефективності використання запасів на підприємстві. *Фінанси, облік, банки*. № 1 (24). 2019

28. Шавурська О. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку у підприємствах гірничодобувної галузі. *Інвестиції*. 2023 (63).

29. Шевченко, Л. Я., & Мулява, В. Р. (2022). Сутність виробничих запасів, проблеми обліку та напрями його вдосконалення на підприємстві. *Економіка, управління та адміністрування*, (4(102), 72–76. [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)-72-76](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102)-72-76)

30. Шепотиненко О. В. Облік виробничих запасів відповідно до МСФЗ та П(С)БО. *Інноваційний потенціал економіки: сучасні концепції формування та управління*: зб. матер. всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 4 груд.2021 р. Одеса: ОНУ, 2021.

31. Щодо особливостей відображення в бухгалтерському обліку витрат: лист Міністерства фінансів України від 29.06.2016 р. № 31-11410-07-10/18732 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1705201-16#Text> (дата звернення 20.11.2023 р.).

32. Чаюн І.Ю. Управління матеріало-технічним забезпеченням підприємства : навч. посіб. / І.Ю. Чаюн, І.Ю. Бондар. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 111 с.

ДОДАТКИ